

Sygn. akt II Ca 710/13

POSTANOWIENIE

Dnia 20 lutego 2014 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Jarosław Gołębiowski
Sędziowie:	SSO Stanisław Łęgosz (spr.) SSR del. Iwona Dembińska-Pęczek
Protokolant:	Paulina Neyman

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 lutego 2014 roku

sprawy z wniosku G. K.

z udziałem C. Z., M. S., A. D.

o stwierdzenie nabycia spadku po K. Z. (1)

na skutek apelacji wnioskodawczyni

od postanowienia Sądu Rejonowego w Belchatowie z dnia 27 sierpnia 2013 roku, sygn. akt I Ns 450/13

postanawia:

- 1. zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie pierwszym w ten sposób, że wchodzące w skład spadku po K. Z. (1) gospodarstwo rolne na podstawie ustawy nabyli: syn S. Z. (1) oraz córka G. K. zd. Z. po 1/2 (jednej drugiej) części każde z nich;**
- 2. w pozostałym zakresie apelację oddalić;**
- 3. ustalić, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania odwoławczego związane ze swoim udziałem w sprawie.**

Sygn. akt II Ca 710/13

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 27 sierpnia 2013 r. w sprawie I Ns 450/ 13 Sąd Rejonowy w Belchatowie:

1. stwierdził, że spadek po K. Z. (1) z domu K. zmarłej dnia 24 grudnia 1985 r. w miejscowości K., ostatnio stale zamieszkałej w miejscowości K., na podstawie ustawy nabyły dzieci: S. Z. (1), G. K. z domu Z. , C. Z. - w częściach równych po 1/3 części każde z nich, z tym, że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne na podstawie ustawy nabył syn S. Z. (1) - w całości,

2. stwierdził, że spadek po S. Z. (1) synu zmarłym w dniu 8 października 2012 r. w B., ostatnio stale zamieszkałym w miejscowości K., na podstawie ustawy nabyły córki: M. S. z domu Z. oraz A. D. córka S. i M. - w częściach równych po 1/2 części każda z nich,

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego:

K. Z. (1) z domu K. zmarła dnia 24 grudnia 1985 r. w miejscowości K. gm. B., w stałym ostatnim miejscu zamieszkania. Była wdową. Jako spadkobierców ustawowych pozostawiła dzieci: S. Z. (1), G. K. i C. Z.. K. Z. (1) była raz zamężna, innych dzieci małżeńskich, pozamałżeńskich ani przysposobionych nie pozostawiła. Nikt ze spadkobierców spadku się nie zrzekł ani go nie odrzucił, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Nie był sporządzany przez notariusza akt poświadczenia dziedziczenia, nie było umów dotyczących spadku. K. Z. (1) nie pozostawiła testamentu. W skład spadku po niej wchodzi gospodarstwo rolne.

W dacie śmierci K. Z. (1) w spadkowym gospodarstwie rolnym pracował stale bezpośrednio przy produkcji rolnej syn spadkodawczyni S. Z. (1). Nikt inny w gospodarstwie nie pracował. G. K. pracowała w spadkowym gospodarstwie rolnym do 16 roku życia, później pracowała poza rolnictwem, w dacie śmierci spadkodawczyni była pełnoletnia, zdrowa, nie chodziła do szkoły ani nie pobierała nauki zawodu. Nie ma teoretycznych kwalifikacji rolniczych. C. Z. pracował w spadkowym gospodarstwie rolnym do 15 roku życia, w dacie śmierci spadkodawczyni był pełnoletni, zdrowy, nie chodził do szkoły ani nie pobierał nauki zawodu. Nie miał i nie ma teoretycznych kwalifikacji rolniczych.

S. Z. (1) zmarł dnia 8 października 2012 r. w B., ostatnio stale zamieszkiwał w K.. Był rozwiedziony. Jako spadkobierców ustawowych pozostawił córki: M. S. i A. D.. S. Z. (1) był raz żonaty, innych dzieci małżeńskich, pozamałżeńskich ani przysposobionych nie pozostawił. Nikt ze spadkobierców spadku się nie zrzekł ani go nie odrzucił, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia. Nie był sporządzany przez notariusza akt poświadczenia dziedziczenia, nie było umów dotyczących spadku. S. Z. (1) nie pozostawił testamentu. W skład spadku po nim wchodzi gospodarstwo rolne.

Ustaień co do okoliczności istotnych co do dziedziczenia gospodarstwa rolnego wchodzącego w skład spadku po K. Z. (1) sąd dokonał w oparciu o przeprowadzony dowód z przesłuchania stron, w tym wnioskodawczyni G. K. i uczestnika C. Z.. Wyżej wymienieni zeznali, że w spadkowym gospodarstwie rolnym pracowali w młodości: G. K. do 16 roku życia, a C. Z. do 15 roku życia. W dacie śmierci spadkodawcy w spadkowym gospodarstwie rolnym pracował stale, bezpośrednio przy produkcji rolnej S. Z. (1).

W dacie śmierci K. Z. (1) obowiązywały przepisy o szczególnych zasadach dziedziczenia gospodarstw rolnych. Zgodnie z ówczesnie obowiązującym art. 1059 k.c. spadkobiercy dziedziczą z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku:

1/ odpowiadają warunkom wymagany dla nabycia własności nieruchomości rolnej w drodze przeniesienia własności, albo 2/ są małoletni bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo 3/ są trwale niezdolni do pracy.

Z kolei własność nieruchomości rolnej lub jej części mogła być przeniesiona na rzecz osoby fizycznej tylko wtedy, gdy stale pracuje w jakimkolwiek gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej albo ma kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Z zeznań wnioskodawczym i uczestnika wynika w sposób nie budzący wątpliwości, iż warunki dziedziczenia gospodarstwa rolnego spełniał tylko S. Z. (1), który stale pracował w spadkowym gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej, także w dacie śmierci spadkodawczyni. G. K. i C. Z. nie spełniali w tej dacie żadnego z przedstawionych warunków - odpowiednio od 16 i 15 roku życia pracowali poza rolnictwem, nie mieli żadnych teoretycznych kwalifikacji rolniczych, byli pełnoletni, nie chodzi do szkół, nie pobierali nauki zawodu, nie byli trwale niezdolni do pracy.

W tym stanie rzeczy spadek po K. Z. (1) co do gospodarstwa rolnego nabył syn spadkodawczyni S. Z. (1) - w całości.

Od powyższego postanowienia w części dotyczącej dziedziczenia gospodarstwa rolnego po K. Z. (1) apelację złożyła wnioskodawczyni G. Z.. Zaskarżonemu postanowieniu zarzuciła:

- naruszenie prawa procesowego art. 212§1 k.p.c. skutkujące błędem w ustaleniach faktycznych polegającym na przyjęciu, iż w gospodarstwie rolnym wchodzącym w skład spadku po K. Z. (1) pracował wyłącznie S. Z. (1), w sytuacji, gdy w wyniku błędnej interpretacji przez wnioskodawczynię pytań zadanych przez Sąd Rejonowy zeznała ona, iż nie pracowała w gospodarstwie rolnym mając na uwadze pracę zarobkową, z której otrzymywałyby ona wynagrodzenie, zaś pracę na roli rzeczywiście w gospodarstwie wykonywała i wykonuje do dnia dzisiejszego, co uzasadnia nabycie gospodarstwa rolnego wchodzącego w skład spadku również przez wnioskodawczynię G. K., który to błąd doprowadził w konsekwencji do naruszenia prawa materialnego art. 1059 pkt 1 k.c. przez stwierdzenie, że gospodarstwo rolne wchodzące w skład spadku nabył wyłącznie S. Z. (1), podczas gdy pracę w gospodarstwie świadczyła (i świadczy wraz z mężem do chwili obecnej) również wnioskodawczy G. K. i C. Z., co uzasadnia dziedziczenie gospodarstwa rolnego również przez te osoby.

Występując z tymi zarzutami wносиła o zmianę zaskarżonego postanowienia przez stwierdzenie, że wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne po K. Z. (2) dziedziczą w równych częściach S. Z. (1), G. K. i C. Z. oraz o zasądzenie na rzecz wnioskodawczym kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania do Sądu Rejonowego w Bełchatowie;

W apelacji zawarła także wniosek dopuszczenie dowodu z przesłuchania wnioskodawczyni G. K., uczestnika C. Z. oraz zeznań świadków: M. K. i S. Z. (2) na okoliczność faktycznie świadczonej przez wnioskodawczynię G. K. stałej pracy w gospodarstwie rolnym wchodzącym w skład spadku, polegającej m.in. na pomocy przy wykopie ziemniaków, w żniwach, w okresie sianokosów, w doглядaniu zwierząt hodowlanych;

W odpowiedzi na apelację uczestniczki M. S. i A. D. wnosili o oddalenie apelacji w całości, utrzymanie zaskarżonego postanowienia Sądu I instancji w mocy i zasądzenie kosztów postępowania od wnioskodawczyni.

Na podstawie przeprowadzonego dowodu z zeznań świadków zgłoszonych w apelacji uzupełniające zeznania wnioskodawczyni i uczestnika C. Z. oraz dowodu z wypisu rejestru gruntów Sąd Okręgowy dodatkowo ustalił, że wchodzące w skład spadku po K. Z. (1) gospodarstwo położone jest we wsi K. gm. B.. Ma powierzchnię 1,5425 ha, z czego grunty orne zajmują powierzchnię 0,957 ha, pastwiska i łąki powierzchnię 0,2886 ha, grunty zalesione i zakrzewione powierzchnię 0,2087 ha, użytki rolne zabudowane powierzchnię 0,0882 ha. Z inwentarza żywego w gospodarstwie tym była krowa, owce oraz ptactwo - kury, gęsi, kaczki. W gospodarstwie tym nie było konia, nie było również żadnych maszyn rolniczych. Do prac polowych spadkodawczyni wynajmowała osoby ze sprzętem rolniczym. Dużą rolę w prowadzeniu gospodarstwa spełniała wnioskodawczyni oraz jej mąż. Mąż wnioskodawczyni pochodził z sąsiedniej wioski i wykorzystywał do pracy w spadkowym gospodarstwie rolnym sprzęt rolniczy z gospodarstwa swoich rodziców. Wnioskodawczyni po zawarciu związku małżeńskiego w 1958 roku zamieszkała w B. w odległości 7 km od spadkowego gospodarstwa rolnego. Mimo tego przyjeżdżała do gospodarstwa rolnego i pracowała w nim wówczas, kiedy zachodziła taka potrzeba. Uczestniczyła w sianokosach, żniwach, sadzeniu ziemniaków, wykopkach, pracowała także przy nakładaniu obornika na wóz. Taki stan rzeczy trwał do śmierci spadkodawczyni, a także jeszcze później, kiedy gospodarstwo prowadził jej brat S. Z. (1). Również po jego śmierci gospodarstwem zajmowała się wnioskodawczyni. Dysponuje kluczami do budynków znajdujących się w gospodarstwie, opłaca rachunki za prąd elektryczny, podatek.

Z kolei uczestnik postępowania C. Z. z gospodarstwa spadkowego wyprowadził się w 1962 roku. Zamieszkał w odległości 40 km, w miejscowości K.. Pracował zawodowo jako kierowca. Do rodzinnej wsi przyjeżdżał jedynie w celu odwiedzin matki w dni wolne od pracy- w niedziele.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczyni jest uzasadniona jedynie w części, w której kwestionuje pominięcie jej osoby przy dziedziczeniu gospodarstwa rolnego wchodzącego w skład spadku po K. Z. (1).

Przeprowadzone przed Sądem Okręgowym postępowanie dowodowe potwierdziło, że wnioskodawczyni spełnia przesłanki do dziedziczenia tego gospodarstwa rolnego, albowiem w chwili śmierci spadkodawcy stale pracowała w spadkowym gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 22 czerwca 2005 roku IIICK 597/04 (Legalis) przesłanka stałej pracy w gospodarstwie spadkowym zostaje spełniona, jeżeli spadkobierca od szeregu lat wykonywał sukcesywnie, w miarę potrzeby gospodarczej prace polowe. Taka sytuacja występowała w przypadku wnioskodawczyni G. K..

Tego samego nie można powiedzieć o uczestniku C. Z.. Jak wynika z jego zeznań złożonych przed Sądem Okręgowym od momentu wyprowadzenia się z gospodarstwa rolnego (1962 r.) nie pracował w gospodarstwie rolnym. Jeżeli przyjeżdżał na wieś, to były to jedynie odwiedziny matki w niedzielę, nie zaś przyjazdy w celu pracy w tym gospodarstwie. Okoliczność, że uczestnik w młodości pracował w gospodarstwie rolnym, w którym się wychował, również nie daje mu uprawnień do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, z tego względu, że spadek otworzył się w 1985 roku, a więc pod rządami przepisów art. 1059 i 160 k.c. w brzmieniu przytoczonym przez sąd pierwszej instancji oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 roku w sprawie przenoszenia własności nieruchomości rolnych, znoszenia takich nieruchomości oraz dziedziczenia gospodarstw rolnych. W stanie prawnym mającym zastosowanie w przedmiotowej sprawie, za kwalifikacje do prowadzenia gospodarstwa rolnego uważa się ukończenie szkoły rolniczej, przysposobienia rolniczego lub uzyskanie tytułu kwalifikacyjnego w zawodach rolniczych (§ 3 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z 28 listopada 1964 roku, tj. Dz.U. z 1983, nr 19, poz. 86). Dopiero w późniejszym stanie prawnym, od dnia 25 grudnia 1990 roku, istnieje możliwość uznania, że spadkobierca ma kwalifikacje do dziedziczenia gospodarstwa rolnego, jeżeli wykaże się stałą pracą w gospodarstwie rolnym bezpośrednio przy produkcji rolnej przez okres co najmniej roku (art. 1059 pkt 2 w zw. z § 1 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie warunków dziedziczenia ustawowego gospodarstw rolnych z dnia 12 grudnia 1990 roku, Dz.U. 89 poz. 519). Ale ten stan prawny nie ma zastosowania w przedmiotowej sprawie.

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że stwierdził, iż spadkowe gospodarstwo rolne oprócz S. Z. (1) dziedziczy także wnioskodawczyni, zaś dalej idącą apelację wnioskodawczyni (zmierzającą do uznania również C. Z. za dziedziczącego gospodarstwo rolne) jako pozbawioną uzasadnionych podstaw oddalił - art. 385 k.p.c.